

Studia Generalia

Tarvitaanko ehkäisevää päihdetyötä? Miten sitä tehdään?

Elsi Vuohelainen
Preventiimi

Mitä on ehkäisevä päihdetyö?

Ehkäisevän päihdetyön määritelmä (1/2)

- Toimintaa, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia
  - edistämällä päihteettömiä elintapoja
  - ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja
  - lisäämällä päihdeilmion ymmärrystä ja hallintaa.
- Ehkäisevän päihdetyön keinoin pyritään vähentämään päihteiden
  - kysyntää
  - saatavuutta ja tarjontaa
  - haittoja.

Ehkäisevän päihdetyön määritelmä (2/2)

- Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan
  - päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin,
  - päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja niiden riskitekijöihin
  - päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin.
- Päihteitä, joiden käyttöön ja haittoihin ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan, ovat
  - alkoholi, huumeaineet ja tupakka
  - lääkkeet
  - liuottimet ja muut aineet luokitellaan päihteiksi silloin kun niitä käytetään päihtymistarkoituksessa.

Päihdetyön osatekijät

PÄIHDETYÖ		
Ehkäisevä päihdetyö		Korjaava päihdetyö
yleinen ehkäisy	riskiehkäisy	päihdehoito

Päihdetyö = ehkäisevä + korjaava

Ehkäisevä päihdetyö = yleinen ehkäisy + riskiehkäisy

Mitä on yleinen ehkäisy ? ent. primaaripreventio

- Koostuu toimista, jotka suunnataan yhtäläisesti kaikille, joko suurelle yleisölle tai tietylle ikäluokalle
- Tavoitteena on ehkäistä tai viivästyttää käytön aloittamista sekä lisätä kansalaisten tietoisuutta päihderiskeistä
- Myös käyttäjiä voidaan motivoida lopettamaan tiedottamalla käytön vaaroista
- Joskus puhutaan myös ennaltaehkäisystä

Mitä on riskiehkäisy?

ent. sekundaaripreventio

- Kohteena voivat olla joko päihdeongelmien myöhemmälle kehittymiselle alttiit ryhmät tai varhaisvaiheen ongelmakäyttäjät
- Tavoite voi olla estää päihteiden käytön aloittaminen tai pysäyttää alkaneen päihteiden käytön jatkuminen tai syveneminen ongelmakäytöksi
- Torjua syrjäytymistä ja vähentää päihdekäytön haittoja

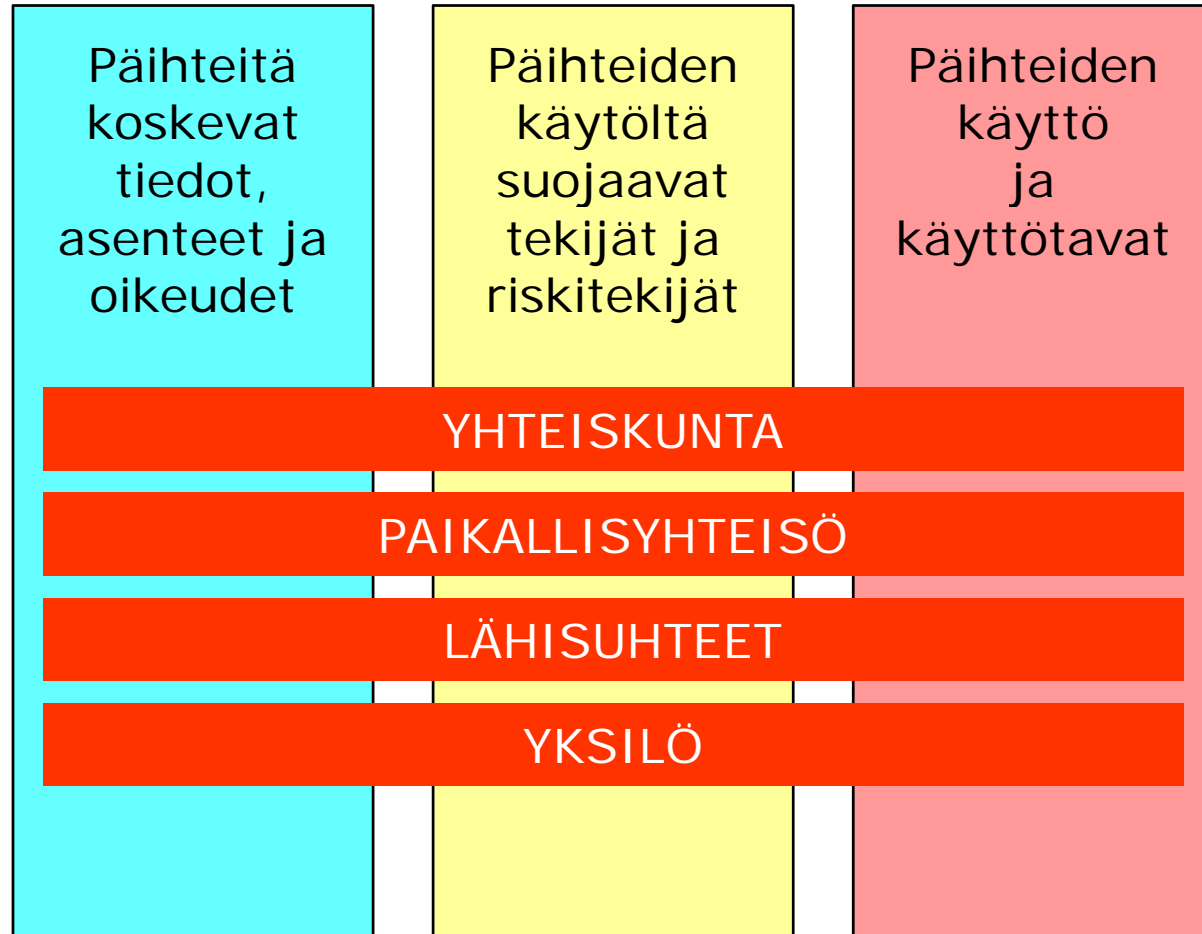

Mitä on korjaava työ? ent. tertiaaripreventio

- Kohdistuu ongelmakäyttäjiin
- Hoito on keskeinen osa korjaavaa ehkäisyä
- Siihen kuuluvat myös muunlaiset tukitoimet sekä haittojen ja riskien vähentäminen
- Ongelman uusiutumisen ehkäiseminen tai tilanteen heikkenemisen estäminen

Vaikuttamiskohteet ja toteutustasot

Suojaavat tekijät

Liittyvät yleensä elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin sekä päihdeasenteisiin ja ymmärrykseen päihdehaitoista:

- luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisöissä (perhe, asuinyhteisö, koulu, työyhteisö)
- mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa
- tietoisuus päihteiden käytön riskeistä ja riskirajojen noudattaminen
- lähiyhteisön päihdeasenteet ja päihteiden käyttökulttuuri
- päihteiden vaikea saatavuus ja kontrolli

Riskitekijät

Liittyvät yleensä elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin sekä päihdeasenteisiin ja ymmärrykseen päihdehaitoista:

- sosiaalinen epäluottamus ja heikko itsetunto
- elämäntilanteen odottamattomat ja hallitsemattomat muutokset
päihdemyönteinen paine sosiaalisessa ympäristössä
- yksinäisyys, syrjäytyminen ja epäsuotuisa sosiaalinen kierre
- päihteiden helppo saatavuus ja kontrollin vähäisyys
- päihdekierre, riippuvuus ja riskirajojen toistuva ylittäminen

Katsaus nuorten päihdeasenteisiin

Nuorten alkoholiasenteet

Terveys ry:n kysely 2008

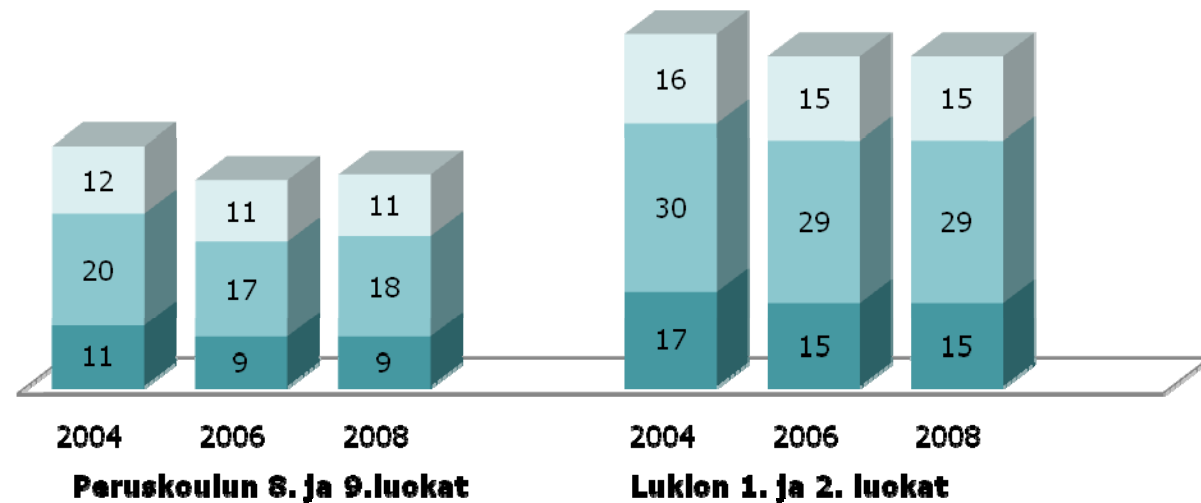
- Alkoholin käyttö on normaalia, "kuuluu asiaan"
- Juominen koetaan harrastuksena
- Juominen on sosiaalista, yksin juominen ei ole hyväksyttävää
- Nuorten syyt juomiselle
  - 1) Stressi (paineiden purkaminen)
  - 2) Riitti (aikuisuuden ihannointi, kokeilunhalu)
  - 3) Sosiaaliset suhteet (hyväksynnän hakeminen, sosiaalinen paine)

Alaikäisten alkoholinkäytön trendi

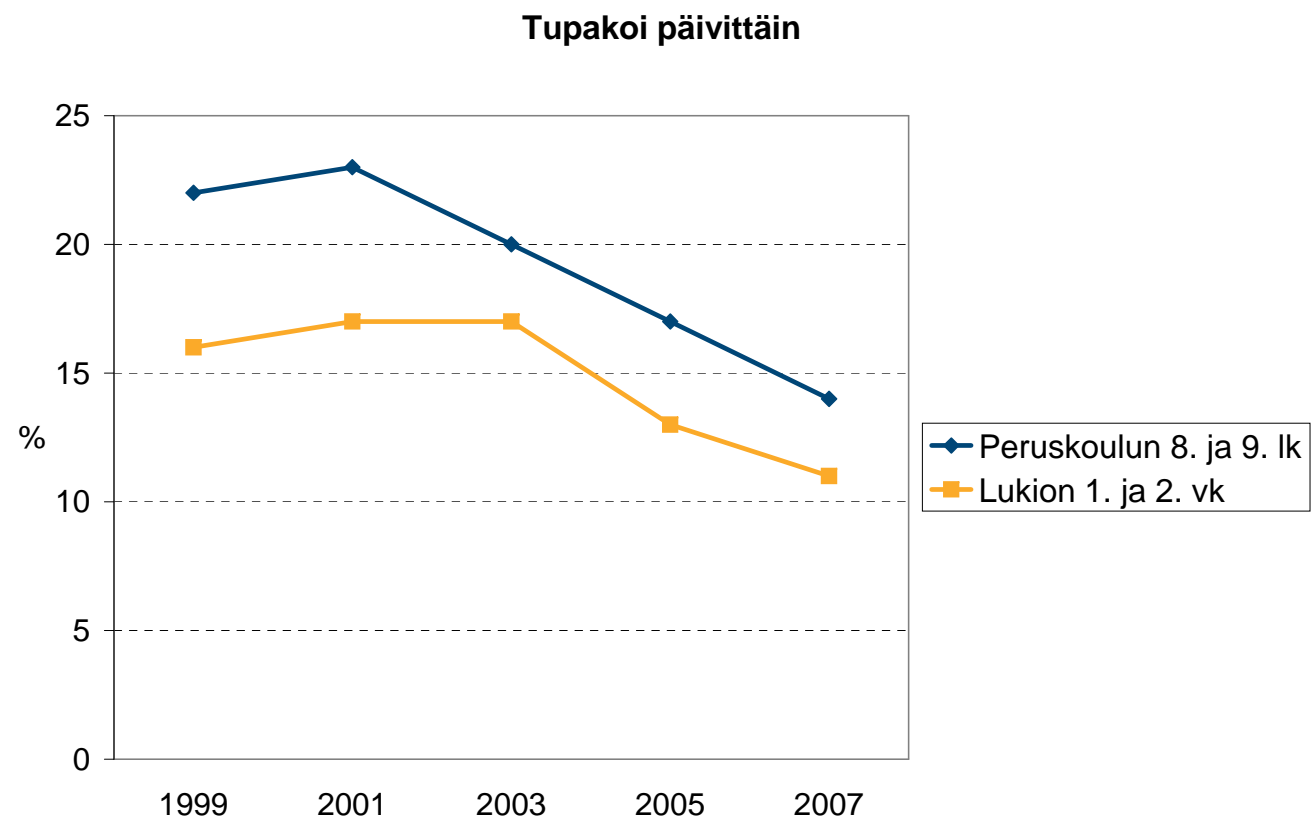
Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa käyttävien osuus 2004-2008 (Kouluterveyskysely 2008)

■ Kerran viikossa tai useammin ■ Pari kertaa kuukaudessa ■ Noin kerran kuukaudessa

Alaikäisten tupakoinnin trendi

Stakes: Kouluterveyskysely 2007

Länsi-Suomen ja Oulun läänit sekä Ahvenanmaa

Tupakoinnin aloittaminen

Tupakoivista nuorista puolet on aloittanut 13-14-vuotiaana. Harva aloittaa enää täysi-ikäisenä.

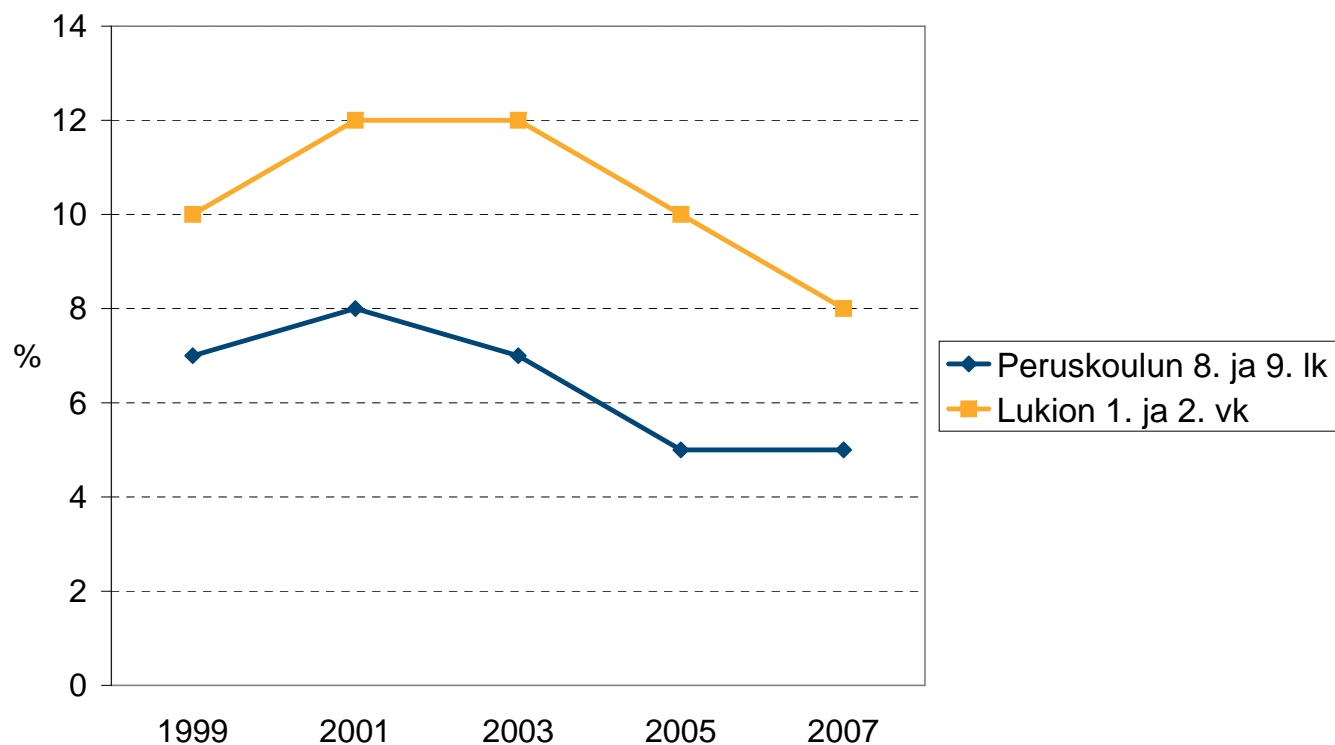
Nuorten tupakoinnin aloittamiseen vaikuttavia tekijöitä ovat mm.:

- Vanhempien tai ystävien tupakointi
- Huono itsetunto
- Huono koulumenestys tai opintojen kesken jättäminen
- tupakointiin
- Viehättyminen riskinottoon
- Taidot kieltäytyä, uskallus tai itsetuottamus ovat vähäisiä
- Ahdistuneisuus tai levottomuus

Huumekokeilujen trendi

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran

Stakes: Kouluterveyskysely 2007

Länsi-Suomen ja Oulun läänit sekä Ahvenanmaa

Keinot on monet: Ehkäisevän päihdetyön menetelmät

Nuori tarvitsee:

- Väärentämätöntä tietoa!
Ilman tietoa ei ole tietoisia valintoja, eikä myöskään niiden vapautta.
- Mediakasvatusta!
Manipulaation, propagandan ja harhaväitteiden lukuja paljastamistaitoa.
- Harjaantumista omakohtaiseen ajatteluun, sillä vain se tuottaa kestäviä vakaumuksia.
- Tukea sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä itsekontrollin ja mielihalujen hallintaan.
- Mahdollisuuksia pohtia ja keskustella, myös kuuntelevien aikuisten kanssa, suvaitsevassa ilmapiirissä.
- Pelottelu voi aiheuttaa ahdistusta raittiille nuorille; nuoret projisoivat riskeistä saamansa tiedon usein vanhempiensa tai läheistensä päihteidenkäyttöön.

Lähde: Markku Soikkeli (Stakes).

Miten menetelmän valintaa voi perustella?

	SUOJAAVAT TEKIJÄT		RISKITEKIJÄT
	Sosiaalinen vahvistaminen	Yleinen ehkäisy	Riskiehkäisy
Asiakkaana ryhmä tai yhteisö	Yleiset sosiaaliset taidot	Ryhmän vahvistaminen ryhmäpaine	Kohdennettu työ Pienryhmät
Asiakkaana yksilö	Elämänhallinta Itsetunto	Yksilöllisten valintojen korostaminen	Henk. koht. tuki Kuntoutus
Asiakkaita useilla tasoilla		Prosessimaiset työmuodot	

Päihdevalistus / päihdekasvatus

Kuka päihdevalistusta tekee?

Kuka on päihdekasvattaja?

- oma opettaja
- nuorisotyöntekijä
- terveydenhoitaja
- poliisi
- entinen käyttäjä
- ulkopuolinen päihdekasvattaja
- omat vanhemmat
- muut nuoret
- media

Esimerkkejä eri menetelmistä

- Elämyksellinen päihdevalistus (tarinat, draama)
- Vertaisvalistus (Innostu!Innosta!, Ainemaatio-DVD)
- Telemaattiset ja virtuaaliset menetelmät (Netari, Hubu, kännykkäpelit)
- Pienryhmätoiminta

Ept:n sudenkuoppia

- Puutteellinen tietoperusta syö uskottavuutta
- Pelottelu asioilla, jotka eivät kuulu kohderyhmän arkitodellisuuteen
- Päihdeongelmien ylikorostaminen ja liioittelu
- Riskien ylikorostaminen ja liioittelu
- Ylimitoitettu tavoitteenasettelu
- Elämysten väärintulkinnat ja tietoiseksi tekemisen unohtaminen
- Entiset käyttäjät nuorten päihdekasvattajina
- Perustelujen jättäminen moralisoinnin tasolle
- Kiire ja vaikutusten jättäminen varmistamatta
- Kasvattajat yrittävät matkia nuorten kielenkäyttöä ja käyttäytymistä

Preventiimi

Mitä se pitää sisällään ja voisiko siitä olla jotain hyötyä?

Preventiimi on...

- Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus, jota hallinnoi Humanistinen Ammattikorkeakoulu (HUMAK) ja rahoittaa opetusministeriö
- Toiminut vuodesta 2003 Etelä-Suomessa ja laajentanut toimintansa valtakunnalliseksi vuonna 2008
- Ehkäisevän päihdetyön verkosto
- Kouluttaja
- Laadun kehittäjä
- Yhteistyökumppani kehittämishankkeissa
- Vertaistuellinen kehittäjäyhteisö

Preventiimin tavoitteet

- Toteuttaa laadukasta ehkäisevän päihdetyön täydennyskoulutusta
- Kehittää kunnallisen nuorisotyön ja järjestöjen yhteistoimintaa ehkäisevässä päihdetyössä
- Tuottaa ehkäisevän päihdetyön menetelmiä ja toimintatapoja
- Edistää ehkäisevän päihdetyön arviointia ja laatutyötä

Preventiimi kumppanit (38)

A-klinikkasäätiö	Myllyhoitoyhdistys/Selväpää-systeemi
Aseman Lapset ry	Non Fighting Generation – NFG ry
Elämä On Parasta Huumetta ry	Nurmijärven kunnan nuorisotoimi
Elämäntapaliitto ry	Paimion kaupungin nuorisopalvelut
Espoon kaupungin nuorisotoimi	Pornaisten kunnan vapaa-aikatoimi
Folkhälsan	Porvoon kaupungin nuorisotoimi
Helsingin Nuorisoasiainkeskus	Raittiuden Ystävät ry
Helsingin NMKY ry	Sipoon kunnan nuorisotoimi
Helsingin seudun erilaiset oppijat – HERO ry	Sininauhaliitto
Hyvinkään kaupungin nuorisopalvelut	Suomen Nuorisokeskuksen ry
Järvenpään kaupungin nuorisopalvelut	Svenska Produktionsskolan - SVEPS
Kalliolan Nuoret ry	Terveys ry
Kauniaisten kaupungin nuorisotoimi	Tuusulan kunnan nuorisotoimi
Keravan kaupungin nuorisotoimi	Valtakunnallinen työpajayhdistys – TPY ry
Keuda	Vantaan kaupungin nuorisotoimi
Kirkkonummen kunnan nuorisotoimi	Vantaan kaupungin ehkäisevän päihdetyön yksikkö
Klaari Helsinki	Vantaan NMKY ry
Koulutuselämään säätiö	Vihdin kunta nuorisopalvelut
Lohjan kaupungin nuorisotoimi	YAD ry

Preventiimin muut yhteistyökumppanit

- Allianssi ry
- Humako
- MTV3 (Ainemaatio-kilpailu)
- Opetusministeriö
- Stakes päihdetyöryhmä
- Alkoholiohjelma
- Suomi-Venäjäseura
- Lääninhallitukset
- Tekry

Kumppanuusorganisaatioksi?

- Kumppaniksi voivat tulla esim.
  - Kuntien sivistys-, sosiaali- ja terveystoimet jonka alaisuudessa tehdään nuorten ehkäisevää päihdetyötä
  - Ehkäisevän päihdetyön järjestöt tai muut jotka tekevät ehkäisevää päihdetyötä osana toimintaansa
  - Toisen asteen oppilaitokset joissa osana koulutusohjelmia käsitellään ehkäisevää päihdetyötä
  - Muut sellaiset organisaatiot joissa työntekijät kohtaavat nuoria ja tarvitsevat osaamista päihteisiin liittyvissä kysymyksissä

Preventiimin kumppaneilla on mahdollisuus saada...

- Yhteistyökumppani hankkeisiin
- Asiantuntija-apua
- Viimeisintä tietoa
- Materiaalia ehkäisevään päihdetyöhön
- Kehittämisen paikkoja (seminaarit, koulutuspäivät, kehittämispäivät, tutustumismatkat)
- Opiskelijoita työoppimaan
- Näkyvyyttä
- Konkreettista verkostoitumista
- Kanavan jonka kautta lisätä osaamista nuorten ehkäisevässä päihdetyössä

Kiitos!

Elsi Vuohelainen

Preventiimi

elsi.vuohelainen@humak.fi